

Corespondența sunet-literă

Discipline umaniste - Limba română

www.enciclopul.ro

Sunetele limbii române sunt vocale, semivocale, consoane și „i scurt”. Vocalele sunt sunetele cu pronunțare independentă, silabice, *a, e, i, o, u, ă, î*. Semivocalele sunt sunete vocalice, care apar în aceeași silabă cu o vocală, *e, i, o, u*. Consoanele sunt sunete cu pronunțare dependentă de vocale, care nu pot forma singure silabă. „I scurt” este un sunet special, vocalic, dar cu pronunțare mai redusă decât a semivocalelor, apărut la unele forme de plural (*cireși*) și în pronumele nehotărâte compuse *oricine, oricare*.

În general, corespondența sunet-literă este 1:1, adică fiecărei litere îi corespunde un singur sunet și reciproc. Apar, totuși, excepții la corespondența dintre transcrierea fonetică și grafie în următoarele situații:

1 Grupurile de litere „ce”, „ci”, „ge”, „gi”, „che”, „chi”, „ghe”, „ghi”.

Aceste grupuri au o pronunțare diferită, decât cea proprie literelor „c” (*k* în alfabetul fonetic internațional), „g”, „h”, „e”, „i”. Grupurile „ce/ci” denotă sunetul *č*, grupurile „ge/gi” denotă sunetul *ǰ*, grupurile „ghe/ghi” denotă sunetul *gʹ*, iar grupurile „che/chi” denotă sunetul *kʹ*.

În silabele în care alături de unul din grupurile menționate apare o vocală, „e/i” sunt litere ajutătoare și au valoare fonetică zero (*ceas*, pronunțat [*čas*]). Dacă în silabă nu se află un alt sunet vocalic, „e/i” au valoare fonetică completă, fiind ele însele vocale (*cerere*, pronunțat [*čerere*]).

Atenție la cuvintele în care „e/i” sunt accentuate, deși în silabă se mai află un sunet vocalic (o semivocală). De exemplu *cercei*, care se pronunță [*čerčei*], în care a doua literă „e” este accentuată, vocalică, iar „i” este doar semivocalică.

2 Valoarea literei „e” la începutul cuvintelor

În majoritatea cuvintelor, indiferent de poziția ei, litera „e” se pronunță [*e*]. Totuși, în formele de pronume personal propriu-zis, cazul nominativ, persoana I singular și a III-a singular și plural, precum și în conjugarea verbului *a fi* la indicativ prezent și imperfect, „e” poate avea două valori.

Litera „e” cu valoare de „ie” apare la pronumele personal (*eu, el, ei, ele*) și la conjugarea verbului *a fi* (*ești, este, eram, erai, era, erați, erau*). Astfel, numărul de sunete va fi mai mare cu unul în aceste cuvinte, decât numărul de litere.

Litera „e” cu valoare de „i” apare la pronumele personal *ea*, pronunțat *[ia]*. Numărul de sunete este egal cu numărul de litere, adică două. Apare și în compusele aferente, precum pronumele demonstrative.

3 Valoarea literei „x”

Litera „x” se poate pronunța:

- a. *[cs]* în cuvinte precum *xilofon, excavator, marxist, axă, fix*
- b. *[gz]* în cuvinte precum *auxiliar, exact, exemplu*

4 Pronunțarea cuvintelor de origine străină (împrumuturi lexicale moderne)

Dintre cuvintele de origine străină, neologice, unele sunt adaptate (*angro, miting, aisberg*), nefiind nicio distincție între cuvintele din fondul lexical principal al limbii și acest tip de împrumuturi, raportându-ne la transcrierea fonetică și la corespondența sunet-literă.

Alte cuvinte sunt mai noi și neadaptate (*cover-girl, föhn, lied, loess*), pronunția diferind de pronunția standard a limbii române: *[kovărgărl], [fön], [lid], [lös]*.

5 Alternanța unor sunete – forme cu variație liberă

Variația fonetică permite alternanțe de pronunțare – *[oa]/[ua]* în cuvinte precum *oală, [e]/[ie]* în cuvinte precum *prieten*.

Bibliografie:

[1]: „Gramatica limbii române pentru gimnaziu”, coord. Gabriela Pană Dindelegan

[2]: „Dicționarul Ortografic Ortoepic Morfologic al Limbii Române, ediția a II-a, revizuită și adăugită”.